

та зберігаються Організатором без обмеження часу, тому можуть бути витребувані сторонами судового спору за необхідності відповідно до процедур передбачених законодавством.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-IV [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n6634>
2. Закон України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 року № 1404-VIII [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#n545>
3. Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003 року № 898-IV [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15/card2#Card>
4. Наказ Міністерства юстиції України Про затвердження порядку реалізації арештованого майна від 29.09.2016 року № 2831/5 [Електронний ресурс] // База даних Законодавство України / Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1301-16#n51>

Полуніна Ольга Олександрівна

*Кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЗАКОНОДАВСТВІ ІНОЗЕМНИХ КРАЇН

Електронні докази та проблематика їх застосування в судовому процесі України залишаються дискусійними питаннями в юридичній спільноті. Саме поняття «електронні докази» з'явилося у 70-х роках ХХ століття, від початку появи так званих машинних документів. У світовій практиці існує термін *data message*. За ст. 2 Типового закону про електронну торгівлю від 1997 року, рекомендованого Генеральною асамблеєю ООН, він визначається як інформація, що підготовлена, відправлена, отримана або збережена за допомогою електронних, оптичних або аналогічних засобів, включаючи електронний обмін даними, електронну пошту, телеграф або факс.

Проблема визначення електронних доказів згадувалася у звіті щодо України від 3.11.2016 №2016/DGI/JP/3608, підготовленому офісом програми

боротьби з кіберзлочинністю на основі підтримки експертів Ради Європи. У документі містяться певні рекомендації та висновки щодо нормативного врегулювання застосування електронних доказів. Звіт був опрацьований для вимог застосування Конвенції про кіберзлочинність 2001 року, ратифікованої Україною у 2005 році, але викладені у ньому рекомендації цікаві і для інших галузей права[1, 165].

Перш за все визначимо, про які докази йдеться. Це питання має також і прикладне значення, оскільки стосується обов'язкових реквізитів та вимог, які ставляться до цих доказів.

Як відомо, правовий режим електронних документів регулюється спеціальним законом, в якому зазначається, що електронним документом є документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. У ст. 6 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» передбачається можливість застосування електронного підпису для ідентифікації автора документа, однак ця вимога не є обов'язковою. Електронні письмові документи досліджуються в порядку, передбаченому для дослідження письмових доказів.

У законодавстві чітко не визначені порядок збирання та забезпечення доказів у електронній формі, способи їх дослідження, процедури встановлення особи, відповідальної за розміщення інформації (ідентифікація). Оскільки законодавець обмежився загальними принципами застосування нового виду доказів, на практиці виникає чимало питань щодо їх використання від суто технічних до юридичних[2, 112-115].

В юридичній літературі висловлювалася думка, що жодна з європейських держав не містить у своїх кодифікованих актах специфічного визначення електронних засобів доказування. Здебільшого їх визначають завдяки широкому тлумаченню поняття доказів, не даючи при цьому окремого визначення цим поняттям. Наприклад: у Фінляндії засобами доказування визнаються акти, що сприяють певним діям, розуміючи під

такими актами як електронні, так і традиційні, однак окремого визначення цьому поняттю не дається;

– у ст. 1347 Цивільного кодексу Франції закріплюється, що письмовими доказами є послідовність літер, символів, фігур або інших знаків, наділених певним сенсом, незалежно від форми їх закріплення та передання. Електронні документи мають таку ж юридичну силу, як і паперові, вони підписуються й не потребують зв'язку з конкретним технологічним засобом;

– у ЦПК Греції докази визначаються як будь-які реальні акти, що мають суттєве значення для вирішення спору;

– в ЦПК Нідерландів передбачається, що докази можуть бути залучені будь-якими засобами, крім тих, що прямо заборонені законом;

– в законодавстві Іспанії дозволяється використання любых видів доказів, у тому числі механічних засобів відтворення слів, зображень та звуків[7, 24]; – нещодавно також були внесені зміни до ЦПК Угорщини, якими до переліку приватних документів з повною доказовою силою були додані електронні документи, підписані за допомогою кваліфікованого електронного підпису; – у ч. 6 ст. 100 ЦПК Республіки Казахстан електронні докази також розглядаються лише як підвид письмових доказів.

Таким чином, аналіз чинного законодавства України та реальної практики застосування цих норм дає змогу наступним чином зобразити можливі варіанти подання електронних доказів до суду. Вони можуть бути подані в оригіналі, в електронній копії чи паперовій копії. Водночас у разі подання електронних документів (текстових документів, зображень, фотографій, відео- та звукозаписів тощо) в оригіналі, в суду може виникнути питання щодо обов'язкової наявності ЕЦП (ст. 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг»). Обов'язковість ЕЦП для електронних копій встановлена ЦПК України[3, 123-125].

В той час як посвідчення ЕЦП текстових документів є звичною справою для значної частини українців, які працюють з електронним документообігом, то із посвідченням фотографій чи зображень може

виникнути проблема. Що стосується можливості посвідчення ЕЦП відео- та аудіозаписів, то наразі це неможливо з технічних причин.

У межах даного питання до того ж не порушується питання розмежування понять «оригінал» та «копія» електронного доказу, яке піднімалось в попередній статті. Виходячи із зазначеного, окрім зазначених питань щодо обов'язковості посвідчення доказів ЕЦП, у суду цілком законно можуть виникнути питання щодо необхідності доведення, чи є поданий електронний доказ оригіналом чи електронною копією. Причому цікавим є те, що технічної можливості в судді перевірити цю обставину без проведення експертизи немає.

Таким чином, очевидною вбачається необхідність внесення змін до процесуального законодавства в питанні спрощення процедур подання та дослідження електронних доказів. Існування чинної процедури, яка незавжди реально може бути застосована, рано чи пізно призведе до колапсу. Вирішенням цього питання може бути напрацювання судової практики Верховним Судом, однак, оскільки питання дослідження доказів не відноситься до їх компетенції, то можливість вирішення проблеми таким шляхом є сумнівною. Як наслідок, єдиним виходом із ситуації є ініціювання процедури законодавчих змін, що стосуються електронних доказів в судовому процесі.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право України: курс лекцій. У 6-ти т. Т.5. Кн. 2. Договірне право: Ч. 1. Загальні положення та договори на передачу майна у власність /Р.Б. Шишка (керівник авт. кол.), Є.О. Мічурін та ін.; за ред. Р.Б. Шишки. – Харків: Еспада, 2006. – 336 с.
2. Козье Д. Электронная коммерция /Д. Козье: пер. с англ. – М.: Издательско-торговый дом «Русская Редакция», 1999. – 288 с.
3. Аляб'єва Н.В. Договір про надання послуг у мережі інтернет //Проблеми цивільного права та процесу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченій пам'яті професора О.А. Пушкіна (23 травня 2009 р.). – Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. – 436 с.
4. Кирилюк О.Ю. Договори, що укладаються з використанням електронних засобів зв'язку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / О.Ю. Кирилюк. – Київ, 2015. – 20 с.
5. Методологічні засади вдосконалення цивільного процесуального права: матеріали

- Міжнародної науково-практичної конференції до 150-річчя від дня народження Є.В. Васьковського (Одеса, 8 квітня 2016 р.) /уклад.: І.В. Андронов, Н.В. Волкова, О.В. Сатановська. – Одеса: Юридична література, 2016. –112 с.
6. Степанов В.С. Договоры в сети Интернет: теория и практика /В.С. Степанов //Гражданско-правовые записки. Выпуск 2. – М.: Статут, 2002. – 330 с.
 7. Цивільний кодекс України: наук.-практ. комент. /За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К.: Істина, 2004. – 928 с.
 8. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р.//Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №45. – Ст. 410.
 9. <http://suddya.com.ua/news/pro-elektronni-dokazi-v-civilnomu-procesi>

Полюк Юлія Іванівна

*Кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Активізація євроінтеграційних процесів, прагнення до забезпечення високих європейських стандартів здійснення правосуддя зумовлюються проведенням конституційної реформи у частині правосуддя, внаслідок якої відбувається комплексне оновлення процесуального законодавства України, зокрема цивільного. Результатом таких законодавчих ініціатив стає поява нових інститутів цивільного процесуального права та оновлення центральних, що відображають фундаментальні особливості національної моделі цивільного судочинства, яким і є інститут доказування. Сфера доказування зазнає суттєвих змін, зокрема розширюється перелік засобів доказування за рахунок виокремлення електронних доказів, на законодавчому рівні достовірність і достатність закріплюються як вимоги до доказів, правила щодо подання доказів зазнають жорсткішої регламентації, суд наділяється можливістю збирання доказів за власною ініціативою у випадках передбачених законом, можливість застосування заходів процесуального примусу у випадках зловживання процесуальними правами і невиконання обов'язків щодо доказів тощо. Ці законодавчі зміни не